Nr 260.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående allmänna grunder för pensionering av vissa f. d. anställningshavare vid vägväsendet; given Stockholms slott den 28 april 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 april 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anmäler statsrådet Ewerlöf frågor om allmänna grunder för pensionering av vissa f. d. anställningshavare vid vägväsendet samt anför därvid.

I samband med förstatligandet från och med den 1 januari 1944 av den allmänna väghållningen på landet uppkommo olika spörsmål om pensionering av personal, som innehaft anställning hos vägdistrikt. Spörsmålen avsågo både personal, som erhöll anställning i statens tjänst, och personal, som blev övertalig i anledning av förstatligandet. I viss omfattning hade vägdistrikten anordnat pensionering av ifrågavarande personal. Detta hade i allmänhet skett beträffande den tekniska personalen, i vissa fall beträffande

för kamerala ändamål anställda befattningshavare och i undantagsfall beträffande arbetarpersonal. För pensioneringen hade vägdistrikten tillämpat skiftande former. Viss personal hade beretts delaktighet i statens pensionsanstalt. I andra fall hade vägdistrikten anordnat pensionsförsäkring i enskild pensionsinrättning eller ock utfäst sig att själva svara för utbetalningen av pensionerna. Ett vägdistrikt hade anordnat pensionering av arbetarpersonal genom pensionsstyrelsens frivilliga försäkring.

Av ifrågavarande pensionsspörsmål har flertalet i enlighet med beslut vid 1943 års riksdag (prop. nr 286, punkt 13; r. skr. nr 466) reglerats genom kungörelser den 24 september 1943, nr 710 och 711. Angående innebörden av de meddelade bestämmelserna må nämnas följande.

Vad först angår *personal, som erhållit statsanställning,* ha allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena respektive 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare erhållit tillämpning under i allmänhet gällande förutsättningar, vilket emellertid beträffande arbetarpensionsreglementena innebär, att de icke tillämpas å den, som vid statsanställningen uppnått den såsom pensionsålder för arbetare i statens tjänst gällande levnadsåldern av 60 år. För pensionsreglementenas tillämpning i nu avsedda fall ha dessutom meddelats särskilda bestämmelser, genom vilka bland annat hänsyn tages till huruvida och på vad sätt pensionering anordnats vid anställningen hos vägdistrikt.

I förekommande fall tillämpas vidare kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst — den s. k. summariska pensionskungörelsen — likaledes i förening med vissa särskilda bestämmelser. Ej heller denna kungörelse är tillämplig på den, som uppnått en levnadsålder av 60 år, innan han efter vägväsendets förstatligande vunnit anställning i statens tjänst. Även de till denna pensionsförfattning hänförliga särbestämmelserna innebära, att hänsyn tages till huruvida och på vad sätt pensionering anordnats vid anställningen hos vägdistrikt. I övrigt innebära de, liksom de till arbetarpensionsreglementena hörande särbestämmelserna, att med tid för anställning i statens tjänst må i pensionshänseende likställas tid för anställning hos väghållningsdistrikt eller vägdistrikt ävensom, i den mån eljest beräknad anställningstid understiger 25 år, tid för anställning hos entreprenör för vägunderhåll.

Erhålles sådan anställning i statens tjänst, vid vilken ej är anordnad pensionering med avgiftsplikt, bestridas i förekommande fall av statsmedel de pensionsförmåner, som vägdistrikt kan ha utfäst sig att självt bereda anställningshavaren, därvid förmånerna beräknas på sätt enligt vägdistriktets utfästelse skolat ske för det fall, att anställning i statens tjänst ej erhållits.

Beträffande pensionsfrågan för den *personal, som blivit övertalig* genom vägväsendets förstatligande, innebär 1943 års riksdagsbeslut i huvudsak följande. Där pensionsrätt i statens pensionsanstalt förelegat på grund av anställning hos vägdistrikt, har vederbörande med utgången av år 1943 upphört att vara underkastad det för pensionsanstalten gällande reglementet, i följd varav tjänstårsberäkningen avbrutits men vederbörande äger rätt att komma i åtnjutande av uppskjuten tjänstepension, när han uppnått pensionsåldern eller dessförinnan blivit varaktigt arbetsoförmögen. Av vägdistrikt tecknade försäkringar i enskild pensionsinrättning ha uppsagts i anslutning till avvecklingen av vägdistriktens verksamhet och vidmakthållas ej av statsverket. På motsvarande sätt har i de fall, där vägdistrikt anordnat pensionering genom anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring,

premiebetalningen från arbetsgivarens sida upphört i och med avvecklingen av vägdistriktens verksamhet. Vad slutligen angår de fall, där vägdistrikt utfäst sig att självt pensionera anställningshavare, bestridas de utfästa pensionsförmånerna från och med den tidpunkt, som av vägdistriktet fastställts såsom pensionsålder, av statsmedel.

Pensionsförhållandena ha sålunda blivit reglerade för de anställningshavare hos vägdistrikt, som erhålla anställning i statens tjänst, utom i det fall, att arbetaranställning vinnes efter uppnådd ålder av 60 år. Beträffande detta fall framhölls i propositionen nr 286/1943, att anställning, som avsåges i den summariska pensionskungörelsen, enligt meddelad föreskrift finge innehavas efter 60-årsåldern allenast efter särskild prövning att vederbörande arbetare med hänsyn till arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som tillhörde anställningen, kunde anses äga tillfredsställande tjänstduglighet i denna. Om arbetare, som redan uppnått 60 års ålder, erhölle mera stadigvarande anställning i statens tjänst och på grund därav skäl förelåge att bereda honom understöd i någon form, borde frågan därom lämpligen göras till föremål för särskilt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen.

I propositionen uttalades även, att understöd i lämplig form i särskilt fall borde kunna beredas övertalig tjänsteman eller arbetare. Det förutsattes närmast, att dylika frågor skulle från fall till fall underställas riksdagens prövning.

I skrivelse den 11 april 1944 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* framlagt förslag till grunder för understöd av statsmedel åt vissa hos vägdistrikt tidigare anställda arbetare, nämligen dels arbetare, som erhållit anställning i statens tjänst efter uppnådd ålder av 60 år, dels ock vissa äldre arbetare, som blivit övertaliga i anledning av vägväsendets förstatligande. Styrelsen har härom anfört i huvudsak följande.

Vid statens övertagande av vägväsendet den 1 januari 1944 fanns hos vägdistrikten ett stort antal arbetare, som voro över 60 år och som enligt gällande bestämmelser icke komma i åtnjutande av pension vare sig enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare eller enligt de summariska pensionsbestämmelserna. För att icke låta vägförstatligandet i och för sig avbryta dessa arbetares förvärvsmöjligheter har styrelsen i största möjliga utsträckning behållit arbetarna i tjänst. På grund av åldersskäl och minskad arbetsförmåga torde detta emellertid icke i längden vara möjligt. Enligt styrelsens mening synas vägande skäl tala för att de arbetare, som under en längre tid varit anställda hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt, vid sitt entledigande erhålla understöd i någon form. Med utgångspunkt från den i de summariska arbetarpensionsbestämmelserna angivna minimitiden av 15 tjänstår för erhållande av pension torde antalet av de arbetare, som erhållit statlig anställning efter fyllda 60 år och som före anställningen innehaft en sådan minsta anställningstid hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt, kunna beräknas till omkring 300.

Det finnes jämväl ett flertal arbetare med lika lång anställningstid, vilka till följd av vägarbetets säsongartade beskaffenhet permitterats av vägdistrikten i slutet av år 1943 och som icke kunnat beredas sysselsättning vid den statliga vägorganisationen. Det synes skäligt, att även dessa arbetare, som blivit övertaliga genom vägförstatligandet, beredas understöd.

På grund av sin höga ålder torde de nämligen endast i undantagsfall kunna skaffa sig medel till uppehället genom övergång till annat arbete. Den omständigheten, att de icke kunnat erhålla statlig sysselsättning, bör icke föranleda, att de komma i en sämre ställning än de, som erhållit sådan anställning.

Enligt uttalande i propositionen nr 286/1943 synes avsikten ha varit, att fråga om understöd åt övertaliga f. d. anställningshavare hos vägdistrikten skulle underställas riksdagens prövning från fall till fall. Så torde ock bliva fallet vad beträffar vägdistriktens tekniska och kamerala personal, där antalet pensionsframställningar kan beräknas bliva relativt begränsat. Med hänsyn till det stora antal, som den övertaliga vägarbetarpersonal, för vilken pension kan ifrågakomma, räknar, vill väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förorda, att riksdagen vad denna personal beträffar endast fastställer de grunder, som böra gälla för pensioneringen.

Beträffande de grunder för pensioneringen, som borde komma till användning i förevarande fall, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört följande.

Pensioneringsgrunderna synas böra utformas i nära anslutning till bestämmelserna i 1934 års summariska arbetarpensionskungörelse, kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. Förutsättningen för erhållande av understöd bör således vara den, att arbetaren efter fyllda 60 år antingen vunnit arbetaranställning vid den statliga vägorganisationen eller ock under år 1943 på grund av arbetsbrist permitterats av vederbörande vägdistrikt samt att han vid anställningens upphörande under en tid av sammanlagt minst 15 år efter fyllda 18 år innehaft anställning i statens tjänst, hos väghållningsdistrikt, vägdistrikt eller entreprenör för vägunderhållet och därvid under anställningen inom vägväsendet haft vägarbete såsom huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla.

Understödsbeloppen synas också lämpligen böra ansluta sig till de pensionsbelopp, som gälla enligt nämnda summariska arbetarpensionskungörelse. Bestämmandet av beloppen bör dock ske med beaktande av att rörligt tillägg och kristillägg, på motsvarande sätt som styrelsen i annat sammanhang föreslagit beträffande de pensioner, som äro avsedda att utgå till den övertaliga tekniska och kamerala personalen hos vägdistrikten, icke skola utgå. Därest såsom utgångspunkt vid fastställandet av understödsbeloppen tagas de pensionsbelopp, som utgå med tillämpning av den i förenämnda kungörelse angivna normalskalan, böra dessa skäligen uppräknas, förslagsvis med 10 procent.

Det torde förekomma, att bland den personal, som kan ifrågakomma till erhållande av understöd, finnas förmän, vilka åtnjuta högre lön än för arbetare i allmänhet. Ifrågasättas kan, huruvida icke dessa arbetare böra komma i åtnjutande av ett något högre understödsbelopp än övriga arbetare.

Med hänsyn till vad sålunda anförts får styrelsen föreslå, att till arbetare och förmän skola kunna utgå följande belopp:

		Arbetare	Förmän
Om anställningstiden understiger 20 år	kronor	600	768
Om anställningstiden uppgår till 20 men ej till 25 år	»	768	948
Om anställningstiden uppgår till 25 men ej till 30 år	»	948	1 116
Om anställningstiden uppgår till 30 år eller mera	»	1 116	1 308

Frågor om beviljande av understöd synas lämpligen böra prövas av statens pensionsanstalt. Vid behandlingen i övrigt av nu ifrågavarande understödsfrågor torde bestämmelserna i den summariska arbetarpensionskungörelsen i tillämpliga delar kunna lända till efterrättelse.

I ärendet ha infordrade utlåtanden avgivits av statens pensionsanstalt den 15 och av statskontoret den 17 april 1944.

Statens pensionsanstalt har icke framställt någon erinran mot väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag att möjlighet att erhålla understöd beredes sådan förutvarande arbetare hos vägdistrikt, som först efter fyllda 60 år vunnit anställning vid vägförvaltning och till följd därav ej kunde författningsenligt erhålla pension eller som, på grund av vägarbetets säsongartade karaktär, av vägdistrikt permitterats under år 1943 men till följd av hög ålder icke kunnat erhålla sysselsättning vid den statliga vägorganisationen. Ej heller hade pensionsanstalten något att erinra mot att generella bestämmelser härom meddelades i huvudsaklig överensstämmelse med vad i förevarande framställning förordats. Emellertid syntes den möjligheten icke kunna uteslutas, att arbetare kvarstått i anställning hos vägdistrikt fram till tiden för vägväsendets förstatligande och likväl på grund av hög ålder icke kunnat erhålla anställning vid vägförvaltning. Sådan arbetare syntes icke böra bliva sämre ställd i fråga om möjlighet att erhålla understöd än den, som permitterats före förstatligandet, och syntes därför böra inbegripas bland dem, som skulle kunna få understöd. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen syntes ha förutsatt, att såsom villkor för att av vägdistrikt permitterad arbetare skulle kunna få understöd skulle gälla, att arbetaren permitterats efter fyllda 60 år. Pensionsanstalten ansåge lämpligare, att nämnda gränsålder hänfördes till tidpunkten för förstatligandet, då anställning vid vägförvaltning tidigast kunnat förekomma.

Pensionsanstalten har vidare föreslagit vissa jämkningar i de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordade grunderna för understöd. Härom har anstalten anfört följande.

Understödsgrunderna ha av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits skola utformas i nära anslutning till bestämmelserna i den summariska arbetarpensionskungörelsen nr 585/1934. Enligt pensionsanstaltens mening böra emellertid berörda grunder anpassas efter bestämmelserna i nu gällande motsvarande kungörelse nr 696/1942 samt de bestämmelser rörande tillämpning av sistnämnda kungörelse å förutvarande arbetare hos vägdistrikt, som meddelats i 6 § av kungörelsen nr 710/1943. Därav skulle följa bland annat, att såsom förutsättning för att understöd skulle kunna beviljas skulle gälla, att anställningstiden uppgår till sammanlagt minst 15 år efter fyllda 18 år, därav minst 12 år före fyllda 60 år.

De av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för arbetare i allmänhet föreslagna understödsbeloppen, å vilka tilläggsförmåner ej skulle utgå, ha icke givit pensionsanstalten anledning till erinran. Dessa belopp motsvara i stort sett 70 procent av de i kungörelsen nr 696/1942 fastställda pensionsbeloppen jämte därå vid nuvarande levnadskostnader belöpande tilläggsförmåner. Förslaget att förmännen skulle erhålla högre understödsbelopp än övriga arbetare kan anstalten däremot icke biträda, detta med hänsyn till bland annat, att någon motsvarande särställning icke beretts förmän, som pensio-

neras enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare eller de summariska pensionsbestämmelserna.

Ett inom statens pensionsanstalt i anslutning härtill uppgjort utkast till bestämmelser rörande ifrågavarande understöd torde få såsom *bilaga* fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Statskontoret har tillkännagivit samma uppfattning som statens pensionsanstalt. Statskontoret hade sålunda icke i och för sig något att erinra mot att åtgärder vidtoges för att bereda pension av statsmedel åt de förutvarande arbetare hos vägdistrikt, som avsåges i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens föreliggande förslag. Vad beträffade de föreslagna grunderna för pensioneringen biträdde statskontoret pensionsanstaltens uppfattning, att pensioneringsgrunderna borde anpassas efter 1942 års summariska tjänstepensionsbestämmelser för arbetare samt de föreskrifter i kungörelsen nr 710/1943, som hade avseende å den summariska arbetarpensioneringen. Vidare ansåge statskontoret i likhet med pensionsanstalten, att förmännen icke borde komma i åtnjutande av högre understödsbelopp än övriga arbetare.

I fråga om kostnaderna för understöden har statens pensionsanstalt anfört, att storleksordningen av dessa kostnader i viss mån belystes av det förhållandet, att årskostnaden för enbart de arbetare, vilka efter fyllda 60 år vunnit anställning vid vägförvaltning och vilka i framställningen antagits utgöra omkring 300, skulle — under antagande att den tillgodoräkningsbara anställningstiden i varje fall understege 20 år — till en början uppgå till omkring 300 × 600 = 180 000 kronor.

Vad beträffar den andra här ifrågavarande arbetargruppen, nämligen de av vägdistrikt permitterade arbetare, som före utgången av år 1943 fyllt 60 år, föreligga ej några direkta uppgifter om antalet, men detta har antagits kunna utgöra 100—200.

Fråga har uppkommit jämväl om fastställande av enhetliga riktlinjer för prövning av spörsmål om utfyllnad i vissa hänseenden av pension, som på grund av tidigare anställning hos vägdistrikt tillkommer övertaliga tjänstemän. Fråga om sådan utfyllnad har uppkommit i ett tiotal fall. Det har framhållits, dels att den pension, som på grund av de tillämpade pensionsbestämmelserna skulle utgå från pensionsåldern, i vissa fall bleve minskad till följd av anställningens upphörande i förtid, dels ock att pension av statsmedel borde utgå under tiden från anställningens upphörande till pensionsåldern. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt statskontoret, vilka avgivit utlåtanden i vissa här avsedda fall, äro ense om att den från pensionsåldern utgående pensionen i förekommande fall bör genom statens försorg uppbringas till det belopp, varmed den skulle ha utgått, om ej anställningen upphört före pensionsåldern, samt att pension av statsmedel bör under tiden mellan anställningens upphörande och pensionsåldern utgå efter samma beräkningsgrund som den från pensionsåldern utgående pensionen. Rörliga tilläggsförmåner böra härvid enligt ämbetsverkens utlåtanden utgå allenast i den mån sådana skulle ha utgått vid kvarstående i anställningen intill pensionsålderns inträde.

Till belysande av innebörden av vad sålunda föreslagits må nämnas följande.

I samtliga hittills underställda fall är fråga om vägmästare eller schaktmästare.

Två övertaliga anställningshavare, vilka på grund av sin anställning hos vägdistrikt ägt pensionsrätt i statens pensionsanstalt och uppnå pensionsåldern den 17 februari 1945 respektive den 4 april 1952, skulle, om anställningen fortgått intill pensionsåldern, från och med den 1 mars 1945 respektive 1 maj 1952 ha erhållit genast börjande pension till belopp av 847 respektive 953 kronor jämte rörliga tilläggsförmåner. På grund av att de med utgången av år 1943 upphört att vara underkastade pensionsanstaltens reglemente, beräknas de i stället vid pensionsåldern erhålla uppskjuten pension till belopp av 812 respektive 796 kronor jämte rörliga tilläggsförmåner. Deras rätt att uppbära lön på grund av anställningen upphör från och med den 1 augusti 1944. Myndigheternas förslag innebär, att tjänstemännen från och med sistnämnda dag skola erhålla pension av 847 respektive 953 kronor jämte rörliga tilläggsförmåner. Skulle vederbörande på grund av inträffad varaktig arbetsoförmåga få från statens pensionsanstalt uppbära uppskjuten pension före uppnådd pensionsålder, borde nedsättning med motsvarande belopp vidtagas i den därefter och intill pensionsåldern utgående pension, som här avses.

I ett fall, där en övertalig tjänsteman genom vägdistrikts försorg blivit tillförsäkrad en pension från enskild pensionsinrättning å 3 000 kronor, utgående från pensionsåldern den 10 augusti 1948, borde i princip av statsmedel få utgå dels pension med nämnda belopp under tiden från anställningens upphörande den 1 augusti 1944 intill pensionsåldern, dels ock för tiden därefter med belopp motsvarande skillnaden mellan 3 000 kronor och det belopp, vartill pensionen från pensionsinrättningen minskats på grund av premiebetalningens avbrytande i förtid; rörliga tilläggsförmåner skulle ej utgå. I detta fall har emellertid den försäkrade träffat överenskommelse med försäkringsinrättningen om att pensionen skall utgå redan från anställningens upphörande den 1 augusti 1944 men med ett till omkring 1 590 kronor reducerat belopp. Detta har föranlett myndigheterna att här föreslå en tilläggspension av statsmedel å (3 000 — 1 590 =) 1 410 kronor, varå rörliga tilläggsförmåner ej skulle utgå.

I tre fall ha vägdistrikt utfäst sig att själva bereda tjänstemän pension med respektive 2 109 kronor 60 öre, 2 800 kronor och 1 500 kronor från pensionsåldern, som inträder respektive den 1 december 1944, 3 mars 1949 och 13 maj 1945, och i ett fall har vägdistrikt utfäst sig att självt bereda en tjänsteman med pensionsrätt i statens pensionsanstalt en tilläggspension å 73 kronor från och med pensionsåldern den 4 april 1952; rörliga tilläggsförmåner skulle ej utgå å beloppen. Med tillämpning av 1943 års riksdagsbeslut skola ifrågavarande pensionsbelopp bestridas av statsmedel utan reduktion på grund av förtidsavgång, då sådan reduktion icke varit föreskriven av vägdistrikten. Det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och statskontoret framlagda förslaget innebär, att nämnda pensionsbelopp — utan rörliga tilläggsförmåner — skola få utgå alltifrån anställningens upphörande eller i det första fallet från den 1 juli 1944 och i de tre senare fallen från den 1 augusti 1944.

Föredraganden.

Såsom i det föregående framhållits avsågs i propositionen nr 286 till 1943 års riksdag närmast, att vissa med vägväsendets förstatligande sammanhängande pensionsfrågor skulle från fall till fall underställas riksdagens pröv-

ning. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har emellertid numera föreslagit, att för pensionering av arbetare, vilka efter uppnåendet av 60 års ålder vunnit mera stadigvarande anställning i statens tjänst, samt av vissa äldre arbetare, som blivit övertaliga i anledning av vägväsendets förstatligande, skulle fastställas vissa grunder, vilka det skulle ankomma på Kungl. Maj:t eller Kungl. Maj:t underställd myndighet att tillämpa. Då antalet sådana arbetare är stort och pensionsfallen äro av tämligen ensartad beskaffenhet, kan jag biträda nämnda förslag. Därest pensioneringsgrunder fastställas i nu avsedd omfattning, torde det vara lämpligt, att enhetliga riktlinjer beslutas jämväl för behandling av ärenden rörande utfyllnad av pensioner till övertaliga tjänstemän, som ägt pensionsrätt på grund av anställning hos vägdistrikt.

De av statens pensionsanstalt föreslagna bestämmelserna om pensionering av arbetarpersonal anknyta till 1942 års summariska pensionskungörelse jämte de särskilda bestämmelser för tillämpning av denna kungörelse å f. d. personal hos vägdistrikten, vilka meddelats med stöd av beslut vid 1943 års riksdag. Avvikelser skulle i huvudsak endast gälla i fråga om pensionsbeloppens storlek. I detta hänseende har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagt förslag till två särskilda pensionsskalor, en lägre att tillämpas å arbetare i egentlig mening och en högre att tillämpas å förmän. Den lägre pensionsskalan har utformats med utgångspunkt från pensionerna enligt 1934 års summariska pensionskungörelse, vilkas belopp emellertid höjts med i runt tal 10 procent med hänsyn till att rörliga tilläggsförmåner ej skulle utgå i här avsedda fall. Statens pensionsanstalt och statskontoret ha icke framställt någon erinran i fråga om de belopp, som skulle ingå i den lägre skalan. Remissmyndigheterna ha emellertid under hänvisning till utformningen av gällande bestämmelser om pensionering av arbetare i statens tjänst förordat, att nämnda pensionsskala jämväl tillämpas å förmän. Även jag finner mig av enahanda skäl böra förorda, att en gemensam pensionsskala i förevarande fall tillämpas. Vad angår de belopp, som skola ingå i pensionsskalan, anser jag i likhet med myndigheterna, att ifrågavarande arbetare, vilka antingen allenast kort tid eller ock ej alls innehaft anställning i statens tjänst, icke böra erhålla med rörliga tilläggsförmåner förenade pensioner enligt den normalskala, som enligt 1942 års summariska pensionskungörelse är tillämplig på arbetare med långvarig statsanställning. Med beaktande jämväl av det sätt, varpå pensioneringsfrågan för nu avsedda arbetare kan antagas ha gestaltat sig, därest vägväsendet icke blivit förstatligat, böra pensionerna bestämmas till lägre belopp än som i form av fasta och rörliga förmåner utgå enligt nämnda kungörelse. Skäl tala också för att pensionerna icke förses med rörliga tilläggsförmåner. Beloppen böra emellertid skäligen undergå någon höjning i förhållande till dem, som av myndigheterna föreslagits för den lägre pensionsskalan. Å andra sidan synes det med hänsyn till föreliggande förhållanden icke påkallat att upptaga särskilt högre normalbelopp vid anställningstid av 30 år eller däröver. Jag föreslår alltså, att såsom normalbelopp för pensionerna tillämpas 700 kronor, där anställ-

ningstiden understiger 20 år, 900 kronor, där anställningstiden uppgår till 20 men ej till 25 år, samt 1 100 kronor, där anställningstiden uppgår till 25 år eller mera, dock att nämnda belopp av 700 och 1 100 kronor för vinnande av delbarhet med 12 böra jämkas till 708 respektive 1 104 kronor.

I fråga om pensioneringens anordnande i övriga hänseenden synas de av statens pensionsanstalt förordade grunderna utgöra en i huvudsak godtagbar lösning.

Det förslag, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och statskontoret framlagt rörande utfyllnad av pension, som på grund av anställning hos vägdistrikt tillförsäkrats tjänsteman, vilken sedermera blivit övertalig i anledning av vägväsendets förstatligande, innebär, att vederbörande av statsmedel erhåller gottgörelse för den försämring i pensionsförhållandena, som eljest skulle bliva en följd av att anställningen upphört före pensionsåldern. Härigenom skulle från pensionsåldern erhållas en pension, som ej vore reducerad i anledning av tjänstgöringens och, i förekommande fall, premiebetalningens avbrytande i förtid. Vidare skulle pension med oavkortat belopp jämväl få utgå för tiden mellan anställningens upphörande och pensionsåldern. Rörliga tilläggsförmåner skulle få utgå, i den mån detta skulle ha blivit fallet vid anställningens bibehållande intill pensionsåldern. För min del är jag beredd att i huvudsak tillstyrka vad sålunda föreslagits. Någon rättslig skyldighet att vidtaga åtgärder i nu avsett syfte kan visserligen icke anses åvila staten, lika litet som detta är fallet beträffande de åtgärder för pensionering av arbetarpersonal, varom i det föregående varit tal. I det begränsade antal fall, varom här är fråga, synas emellertid — främst i betraktande av vederbörandes ålder — billighetsskäl tala för att staten tillser, att befattningshavarnas levnadsvillkor efter anställningens upphörande icke bli sämre än vad befattningshavarna haft att räkna med som pensionärer hos vägdistrikten, om ej förstatligandet kommit emellan. Det nu sagda torde äga sin giltighet oavsett föreliggande olikheter i de tidigare utfästa pensionsförmånerna. Tillräcklig anledning att nu justera vägdistriktens pensioneringsgrunder i detta avseende synes nämligen icke föreligga. Icke heller torde tillräckliga skäl vara för handen att för tiden mellan anställningens upphörande och pensionsålderns inträde tillerkänna vederbörande ersättning av statsmedel för mistad löneinkomst utöver den nu förordade pensionsförmånen.

I sådant fall där pensionering anordnats genom försäkring i enskild pensionsinrättning måste självfallet förutsättas, att icke den försäkrade ensidigt eller i samverkan med försäkringsgivaren må förfoga över försäkringen med den verkan, att staten därigenom åsamkas ökad pensionskostnad; såsom förutsättning för åtnjutande av pensionsutfyllnaden bör även gälla, att den försäkrade skall vara skyldig att på därom av vederbörande myndighet gjord anmodan till statsverket överlåta sin rätt enligt pensionsförsäkringen mot rätt att erhålla motsvarande pensionsförmån från staten. Erhåller vederbörande ny sysselsättning, sedan anställningen hos vägdistrikt upphört, bör möjlighet finnas att i anledning därav minska eller indraga pensionsutfyllnaden, såframt ej fråga är om befattning i statens tjänst och vid avlö-

ningens bestämmande tagits hänsyn till att vederbörande åtnjuter tjänstepension av statsmedel. I sistnämnda fall torde i allmänhet avlöningen böra minskas med belopp motsvarande av statsmedel utgående pensionsförmån.

Kostnaderna för de pensioner, som beviljas jämlikt de av mig i det föregående tillstyrkta pensioneringsgrunderna, torde tills vidare böra bestridas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m., vilket anslag jämväl i förekommande fall bör tillgodoföras medel, som inflyta vid avvecklingen av försäkringar övertagna av statsverket.

Det bemyndigande att i huvudsaklig överensstämmelse med nu angivna grunder reglera förevarande, med vägväsendets förstatligande sammanhängande pensionsfrågor, som Kungl. Maj:t i anslutning till det anförda torde böra utverka av riksdagen, synes böra gälla räknat från och med den 1 januari 1944.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

> att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela bestämmelser angående pensioner åt vissa f. d. anställningshavare vid vägväsendet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birger Öhman.

Bilaga.

Inom statens pensionsanstalt upprättat utkast till bestämmelser angående understöd åt vissa förutvarande arbetare hos vägdistrikt.

1. Där så finnes skäligt, må understöd i enlighet med vad här nedan sägs kunna beredas

dels arbetare i statens tjänst, som före den 1 januari 1944 innehaft anställning hos vägdistrikt och sedermera efter fyllda 60 år vunnit mera stadigvarande arbetaranställning vid vägförvaltning,

dels ock hos vägdistrikt före ovannämnda dag anställd arbetare, som är född före den 1 januari 1884 samt kvarstått i anställningen till 1943 års utgång eller på grund av arbetsbrist permitterats av vägdistriktet under år 1943 och som sedermera ej vunnit arbetaranställning som nyss sagts.

2. Understöd må beviljas under förutsättning, att arbetaren vid anställningens upphörande eller, i fråga om arbetare, som permitterats av vägdistrikt, vid tiden för permitteringen under en tid av sammanlagt minst 15 år efter fyllda 18 år, därav minst 12 år före fyllda 60 år, innehaft sådan anställning i statens tjänst, hos väghållningsdistrikt eller vägdistrikt, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, eller ock sådan arbetaranställning hos entreprenör för vägunderhållet, i vilken vägarbete utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

3. Fråga om understöd prövas av statens pensionsanstalt. Ansökning om understöd ställes till pensionsanstalten och ingives till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som har att med eget utlåtande till pensionsanstalten överlämna ansökningen jämte erforderlig utredning.

4. Beloppet av understödet, varå tilläggsförmåner ej må utgå, bestämmes, där ej annat följer av vad i 5 och 7 punkterna sägs, i förhållande till den sammanlagda tid arbetaren efter fyllda 18 år haft sådan anställning, som i 2 punkten avses, till nedan angivna belopp för år räknat:

Om anställningstiden understiger 20 år	600	kronor
» » uppgår till 20 men ej till 25 år	768	»
» » » » 25 » » » 30 »	948	»
» » » » 30 år eller mera	1 116	» .

Vid tillämpning härav iakttages, att hänsyn må tagas till tid för arbetaranställning hos entreprenör för vägunderhållet allenast i den mån annan anställningstid, som må tillgodoräknas, understiger 25 år.

5. Är arbetaren berättigad att av statsmedel utbekomma av vägdistrikt utfästa pensionsförmåner eller äger han uppbära pension från enskild pensionsinrättning på grund av försäkring tagen genom vägdistrikts försorg eller sådan pension från pensionsförsäkringsfonden, till vilken bidrag lämnats av vägdistrikt, bör hänsyn härtill tagas vid bestämmande av understödets belopp.

6. Kostnaderna för understöd bestridas från det anslag å riksstaten, varifrån kostnaderna för pension enligt kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst bestridas.

7. I fråga om understöd skola i övrigt bestämmelserna i den i 6 punkten omförmälda kungörelsen i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

8. Ovan meddelade bestämmelser skola lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1944.